

A MÁV-ZENEKAR GONDOL A JÖVŐRE

– Önálló alapítvány biztosítja a működés feltételeit

A Magyar Államvasutak a világ egyetlen állami vasúttársasága, amely saját szimfonikus zenekart tart fenn. A MÁV Szimfonikus Zenekar immár fél évszázada működik, s megszűnése még a MÁV gazdasági válsága idején sem került szóba komolyan. Fenyő Gábort - aki négy hónapja igazgatja az együttest - a zenekar szervezeti átalakulásáról, anyagi helyzetéről és művészetpolitikájáról kérdeztük.

A MÁV Szimfonikus Zenekar tevékenységét évtizedeken át szigorú tervgazdálkodás jellemezte. Az együttes a Magyar Államvasutak egyik - semmiféle autonómiával nem rendelkező - szervezeti egységként működött; hivatalos neve MÁV Szimfonikusok Zenekari Főnöksége volt. Évről évre pontosan meghatározták a központi állami forrásból, illetve a MÁV-tól érkező költségvetési támogatás összegét, a tervezett bevételt, a zenekari tagok és a teljesítendő szolgálatok (próbák, budapesti, vidéki és külföldi koncertek, lemezfelvételek) számát. Fenyő Gábor - aki a hetvenes évek elején ütőhangszeres művészként került a zenekarhoz, s tavaly október óta az együttes igazgatója - úgy véli, a tervgazdálkodást senki sem szerette, de az tény, hogy a hatvanas-hetvenes években mindig volt pénz ruhára, hangszere és kottára. Komoly kottatárat alakítottunk ki - máig is ebből élünk -, és az Országos Filharmónia közvetítésével világsztárokat tudtunk meghívni. „A gondok 1983-ban kezdődtek, amikor az állami támogatás váratlanul megszűnt, s a mind súlyosabb anyagi nehézségekkel küzdő MÁV egyedül nem tudta megfelelően finanszírozni a zenekar működését. A költségvetési támogatás növekedése nem követte az egyre gyorsuló inflációt, s az együttes már ekkor - a teljes foglalkoztatás korában - létszámleépítésre kényszerült. Mondvay György, az együttes akkori igazgatója ugyan megpróbált egyfajta menedzser-szemléletet meghonosítani, de ezt a kísérletet a kö-

rülmények eleve kudarcra ítélték. A rendszerváltás idején a helyzet tovább romlott. A MÁV-szimfonikusok nem állami, de nem is önkormányzati zenekar - mondja Fenyő Gábor -, s ennek hátrányát ekkor kezdtük igazán érezni. Kimaradtunk a pályázatokból, a bérrendezésekből, a rendkívüli támogatásokból.“ Egyértelművé vált, hogy a zenekar csak akkor maradhat működőképes, ha a korábbinál önállóbban gazdálkodik és külső szponzorok által is támogathatóvá válik. Ehhez az alapítványi forma látszott ideálisnak, az önálló hangverseny- rendezési és impresszási joggal is rendelkező zenekari alapítvány azonban csak 1994 februárjában jöhetett létre. Létrehozója az időközben részvénytársasággá alakult MÁV volt, amely vállalta, hogy gondoskodik a zenekar fenntartásáról. Az alapítvány kuratóriumi elnöke a megállapodás értelmében a MÁV egyik vezető tisztségviselője lett, a tagok között pedig két tekintélyes zeneszerző, valamint a zenekar igazgatója, karmestere és egy választott tagja foglal helyet. Fenyő Gábor szerint, az alapítvány létrehozása óta eltelt két év enyhe csatlóást okozott. Az eredeti elképzelés ugyanis az volt, hogy a piacról meg tudjuk szerezni a szükséges bevételi forrásokat, és a MÁV lassan visszavonulhat a finanszírozásból. Ez a folyamat azonban nagyon lassan halad, mert Magyarországon nincs hagyománya a szponzorálásnak. A potenciális támogatók még nem érzik, hogy az általuk odaítélt összeg nem könyöradomány, hanem hosszú távú befektetés. A MÁV viszont szerencsére érzi, hogy szükség van erre a zenekarra. Többször is felmerült például, hogy el kell adni Múzeum utcai székházunkat, az Rt. vezetése azonban végül elállt ettől a tervtől. „1995-ben a zenekari alapítvány 64 millió forintot kapott a MÁV-tól, míg pályázatok és szponzorok útján további 22-23 millióhoz jutott. Idén a MÁV által odaítélt összeg 98 millióra emelkedett, ami az

igazgató szerint a Budapesti Fesztiválzenekar, a Magyar Állami Hangversenyzenekar, vagy a Postás Szimfonikusok jogutódként 1990-ben létrejött Magyar Szimfonikus Zenekar költségvetéséhez viszonyítva ugyan meglehetősen szerény összeg, de azért biztosítja a működés alapfeltételeit.

A MÁV Zenekar története tehát - legalábbis a magyar kultúra általános állapotát tekintve - voltaképpen siker sztori, hiszen az együttes túlélte a Magyar Államvasutak súlyos válságát, sőt a „kis“ zenekarok közül az egyik legjobb lett; ügyes marketingtevékenységének és tudatos műsorpolitikájának köszönhetően. Fenyő Gábor nem titkolja, hogy e két területen sokat tanultak a nyugati példákat követő Fesztiválzenekartól. „Működésük számunkra minta és tanulság - véli a direktor. Alapelv, hogy sohasem panaszkodunk, mert a támogatók azt szeretik, ha valaki sikeres és sokat szerepel a médiumokban. Jó kapcsolatra törekszünk a sajtóval, bár sajnos Magyarországon nincs pezsgő zenekritikai élet, s ezért nagyon kevés érdemi visszajelzést kapunk.“

A zenekar műsorpolitikájának alapja a szezononkénti tizenhat bérleti hangverseny, amely jelentős számú törzsközöniséget (főként diákokat, vasutasokat és nyugdíjasokat vonz). „Ez a közönségretég anyagilag nem terhelhető - mondja az igazgató -, de mi nagyon ragaszkodunk hozzájuk.“ Az együttes tavaly, fennállásának ötvenedik évében egy koncertre újra meghívta Kobajashi Ken-ichirót (akivel korábban rendszeresen együttműködött), idén tavaszra pedig három „mesterkoncertet“ terveznek. Jövő pénteken a Franciaországban élő világhírű hegedűművész, Csaba Péter lép fel a zenekarral, márciusban és áprilisban pedig Kocsis Zoltán; egyszer zongoristaként, egyszer karmesterként. „Nagyon jó visszhangja van ifjúsági szorulatunknak is - mondja befejezésül Fenyő Gábor. A gyerekek ilyenkor fel-

mehetnek a színpadra, közelről megnézhetik a hangszereket, a szünetben pedig megszavazhatják, hogy melyik műsorszám tetszett a legjobban, s azt még egyszer eljátszzuk.

A koncertlátogató közönség sajnos egyre inkább öregszik, s nekünk a jövőre is gondolnunk kell.

Retkes Attila

Ötven év a zenevonaton.

A MÁV Szimfonikus Zenekar létrehozásának gondolatát Varga László, a MÁV Rt. később koncepciók perben kivégzett elnöke vetette fel még a második világháború éveiben. 1945 tavaszán így foglalta össze tervét: „A MÁV-nak feladata mindazt szállítani, ami az ország felépítéséhez szükséges.

Miért ne szállítana a MÁV kultúrát is?”

A zenekar 1945 májusában adta első koncertjét, s a negyvenes évek végére az ország meghatározó szimfonikus együttese lett. Rendszeresen koncerteztek vidéken, s is-

mert operaénekesekkel létrehozták a Gördülő Operát, amely több mint ötszáz előadást tartott. Az Országos Filharmonia és a Magyar Állami Hangversenyzenekar létrejötte (1952), valamint a vidéki szimfonikus zenekarok megalakulása után a MÁV-Szimfonikusoknak a hazai hangversenyéletben betöltött szerepe ugyan csökkent, de az együttes a hatvanas-hetvenes években, a Lukács Miklós művészeti vezető, Eperjes Ferenc igazgató és Pécsi István karnagy nevével fémjelzett időszakban is folyamatosan koncertezett és megtartotta törzsközönségét.

1989-ben, pályázat útján Kovács Géza lett a MÁV Szimfonikusok igazgatója, s az ő nevéhez fűződik a zenekar szervezeti felépítésének megújítása. A MÁV Szimfonikusok Zenekari Főnöksége megszűnt, s 1994. február 1-jén ennek jogutódaként önálló zenekari alapítvány jött létre. 1995 októberében az ÁHZ-hoz távozó Kovács Gézát korábbi helyettese, Fenyő Gábor váltotta fel az igazgatói székben. A zenekar művészeti vezetője jelenleg Gál Tamás, az alapítvány kuratóriumának elnöke Dr. Magos György, a MÁV Rt. kereskedelmi vezérigazgató-helyettese; kurátora pedig többek között Petrovics Emil és Hidas Frigyes zeneszerző.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar

1996. január 10 - február 19 között a Konzertdirektion Schlotte szervezésében Ausztria - Németország - Hollandia - Svájc turnén Lortzing: A vadász című operát játszotta 31 alkalommal. Az énekesek a Bécsi Zeneakadémia operatanzakának szolistái - Junge Oper Wien - voltak, vezényeltek: Koncz Tamás, Kovács László, David Inbal és Jonas Alber. A próbák és négy előadás a bécsi Schönbrunn Schlosstheater-ben volt. Zenekarunk 10 éve turnézik rendszeresen a Junge Oper Wien együttesel, az eltelt évek során rendkívül jó kapcsolat alakult ki köztünk. Vezetőjüket, Wolfgang Gabriel professzort már többször meghívtuk miskolci koncertek vezénylésére, közös operaeseteket is rendeztünk. Az idei hangversenyévadra a Professzor úr - a tíz év előtti találkozás kellemes emlékére - Mozart: Figaro házassága c. operájának keresztmetszetét ajánlotta. Március 4-én este tehát újra Mozart operája csendült fel a bécsiekkel közös előadásban, most Miskolcon.

Magyar zenekar vendégszereplése Zágrábban

(B. Walkó György, az MTI tudósítója jelenti.) ld: Zágráb, 1996. január 22. hétfő (MTI-tud.)

Zágrábi rádió zenekritikusa a teljes elismerés hangján, felsőfokú jelzőkkel számolt be a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának szombati vendégszerepléséről. A rádiózenekar Zágrábban Vásáry Tamás vezényletével lépett fel, Kodály: Galántai táncok című művét, valamint Schubert II. és Brahms I. szimfóniáját adta elő. Zeljka Dolic kritikus bevezetőjében kiemelte, hogy Zágrábban sajnos ritka az ilyen alkalom, amikor „a zenészek muzsikálás tiszta örömét önzetlenül megosztják a közönséggel”. A kritikus rámutatott, hogy mindez csak akkor lehetséges, ha már minden technikai problé-

mától megszabadultak, amikor az előadásmódot a legapróbb részletekig átgondolják és begyakorolják, s ha szoros kapcsolat van a karmester és a zenekar között.

Heti zenekritikájában a zágrábi rádió hangsúlyozta, hogy a Lisinki hangversenyterem nagytermében viszonylag nagyszámú közönség előtt Vásáry Tamás karnagy mesteri irányításával rendkívül érdekes és széles körű programmal lépett fel a Rádiózenekar. A népzenei örökség nemzetközi megismertetése jegyében a zenekar először Kodály Zoltán népszerű zenekari szvitjét, a Galántai táncokat mutatta be. A zenemű - mutatott rá a zágrá-

bi kritikus - az ízes hangzásvilág, a sokrétű hangszerelés révén a végtelen síkság hangulatát árasztja, a csendes rezignációtól a féktelenül vidám cigánytáncig”.

A program második darabja Schubert II. szimfóniája volt. A kritikus szerint a karmester ragaszkodott a romantikus előadáshoz, a variációk méltóságos eleganciájához, ami a gyors zárótétel könnyedségével és frissességével alkotott szép ellentétet. Brahms I. szimfóniája sorsszerűen köti össze a zenekart a karmesterrel - emlékeztetett Zeljka Dolic arra, hogy a rádiózenekar éppen azután választotta vezető karnagyává Vásáry Tamást, hogy az ő vezényle-

tével játszották 1992-ben Budapesten ezt a művet. Vásáry Tamás a Brahms-szimfónia minden egyes hangját teljességgel átéli, s különleges vonzalommal közelít a műhöz, amely így igazi romantikus dráma jellegét ölti - hangoztatta a kritikus, rámutatva, hogy Vásáry a kontrasztokat logikusan építi fel, s kiemeli a különböző hangszer-csoportok belépését, ami együttesen gazdag összhangzást eredményez. Az átfogó program után a zenekar egy sor virtuóz ráadással ajándékozta meg a közönséget - fejeződött be a szombati zágrábi vendégszerepléséről szóló kritika.

Héthy Apor